

Kortelė:

873955_RegNr_I-1744-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/873955>

Administracinė byla Nr. I-1744-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01212-2014-9

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 8 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui T. D.,

nedalyvaujant atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo T. D. skundą atsakovei Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas T. D. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu (b.l. 2-3), ir prašo priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Atsakovas, Šiaulių TI), 200000 LT neturtinę žalą. Pareiškėjas skunde nurodė, kad nuo 2011-10-12 iki 2012-06-13 ir nuo 2013-02-22 iki 2014-05-06 buvo laikomas Šiaulių TI pažeidžiant teisės aktų reikalavimus. Kalinimo Šiaulių TI laikotarpiu, pareiškėjui teko mažiau, kameros ploto, nei numatyta teisės aktuose. Būnant perpildytoje kameroje, sąlygos buvo nepakenčiamos, nebuvo galimybių nei pajudėti, nei pavaikščioti, trūko oro, svaigo galva, negalėjo normaliai miegoti, dažnai kildavo konfliktai, tapo irzlus ir nervingas, neteko daug svorio. Šiaulių TI į žodinius skundus nereagavo.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių TI, atsiliepime (b.l. 38-42), nurodė, kad su skundu nesutinka, prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą. Atsiliepime nurodė, kad Lietuvos higienos norma HN 76:1999, nustačiusi, kad kamerų tipo patalpoje ploto vienam žmogui norma – ne

mažiau kaip 5 kv.m. (6.15 p.), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr.V-241 (įsigaliojo nuo 2010 m. balandžio 11 d.) buvo pripažinta netekusi galios. Minėtu įsakymu buvo patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, kuri nustato tik laisvės atėmimo vietų įrengimo reikalavimus. Lietuvos higienos normai HN 76:1999 netekus galios ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriuje norma buvo nustatyta Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ (įsigaliojo nuo 2010 m. gegužės 14 d.). Įsakymo Nr. V-124 1.3 punktą nustatė, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009-2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Pažymime, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl galima preziumuoti, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-06-05 pažymos Nr. 69/06-2339 „Dėl T. D. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2013-02-22 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-05-06. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 92 - laikotarpiu nuo 2011-10-25 iki 2011-10-28 su dar 6-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,36 kv.m. iki 2,7 kv.m., kameroje Nr. 98 – nuo 2011-10-28 iki 2011-11-04 su dar 4-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,48 kv.m. iki 3,97 kv.m., kameroje Nr. 2 – periodiškai laikotarpiais nuo 2011-11-04 iki 2012-02-28 su dar 2-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,06 kv.m. iki 7,16 kv.m., kameroje Nr. 24 – periodiškai nuo 2012-03-13 iki 2012-05-15 su dar 2-5 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,14 kv.m. iki 6,28, kv.m., kameroje Nr. 30 – nuo 2012-05-18 iki 2012-05-18 su dar 4-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,92 kv.m. iki 4,67 kv.m., kameroje Nr. 66 – periodiškai laikotarpiais nuo 2012-05-18 iki 2012-06-12 ir nuo 2014-03-19 iki 2014-05-06 su dar 2-8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,51 kv.m. iki 7,53 kv. m., kameroje Nr. 51 buvo laikomas nuo 2013- su dar 5-8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,5 kv. m. iki 3,75 kv.m., kameroje Nr. 88 – periodiškai laikotarpiais nuo 2013-03-06 iki 2013-05-17, nuo 2013-05-18 iki 2013-05-20 ir nuo 2013-06-06 iki 2013-08-22 su dar 1-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,34 kv.m. iki 9,36 kv.m., kameroje Nr. 46 – nuo 2013-05-17 iki 2013-05-18 su dar 5-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,61 kv.m. iki 3,05 kv.m., kameroje Nr. 62 – periodiškai laikotarpiais nuo 2013-05-20 iki 2013-05-27 ir nuo 2013-05-28 iki 2013-06-06 su dar 1-5 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,83 kv.m. iki 8,5 kv.m. , kameroje Nr. 64 – laikotarpiais nuo 2013-08-22 iki 2013-08-26 ir nuo 2013-08-27 iki 2013-10-04 su dar 4-8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,48 kv.m. iki 4,46 kv.m., kameroje Nr. 54 – laikotarpiais nuo 2013-08-26 iki 2013-08-27 ir nuo 2013-11-27 iki 2014-01-16 su dar 3-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,24 kv.m. iki 4,49 kv.m., kameroje Nr. 67 – nuo 2013-10-04 iki 2013-11-27 su dar 2-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,28 kv.m. iki 7,67 kv.m., kameroje Nr. 32 – nuo 2014-01-16 iki 2014-01-22 su dar 2-4 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,18 kv.m. iki 6,97 kv.m., kameroje Nr. 91 – nuo 2014-01-22 iki 2014-02-20 su dar 3-9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 1,84 kv.m. iki 4,61 kv.m., kameroje Nr. 57 – laikotarpiu nuo 2014-02-20 iki 2014-02-26 vienas ar dar su 1-5 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,33 kv.m. iki 19,99 kv.m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,84 kv.m. (kameroje Nr. 91) iki 19,99 kv.m. (kameroje Nr. 57) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipia Teismo dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifika: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9

d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalinčių asmenų skaičiui paros eigoje, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2011-10-25 iki 2014-05-06 iš viso buvo laikomas 559 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2013-05-07 atliko patikrinimą (išvados surašytos 2013-05-09 patikrinimo akte Nr. EP-128), kurio metu buvo patikrinta kamera Nr. 54 kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2013-08-26 iki 2013-08-27 ir nuo 2013-11-27 iki 2014-01-16. Nustatyta, kad stalas yra, kabyklos asmeniniams drabužiams nėra. Sanitarinis mazgas atitvertas presuoto kartono plokštėmis. Kameroje atliktas einamasis remontas, pelėsio nėra. Oro temperatūra, santykinė oro drėgmė atitinka nustatytus higienos normos reikalavimus, nežymus dirbtinės apšvietos pažeidimas. Pakartotinai kamera Nr. 54 buvo tikrinta 2014-01-14 (išvados surašytos 2014-01-23 patikrinimo akte Nr. EP-8). Jame pažymėta, kad kameroje Nr. 54 santykinės oro drėgmės matavimai atitinka nustatytus reikalavimus, kameroje atliktas remontas, pelėsio nėra. Nustatytas oro temperatūros (suimtieji tuo metu laikė atidarytą langą) bei dirbtinės apšvietos pažeidimas.

Kameros Nr. 66, kurioje pareiškėjas buvo laikomas periodiškai nuo 2012-05-18 iki 2012-06-12 ir nuo 2014-03-26 iki 2014-05-06, patikrinimas buvo atliktas 2014-02-03 (išvados surašytos 2014-02-12 patikrinimo akte Nr. EP-27). Buvo atlikti santykinės oro drėgmės ir dirbtinės apšvietos matavimai, kurie atitiko nustatytus higienos normos reikalavimus. Kameroje 2013 m spalio-lapkričio mėnesiais buvo atliktas einamasis remontas, pelėsio nėra, tualetas atskirtas nuo kameros orientuotų skiedrų plokšte ir užuolaida.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 2 punktas nustato: Taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos Taisyklių nuostatos ir tie Higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsižvelgiant į išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai liečia pareiškėjo argumentus dėl ventiliacijos nebuvimo, oro nepatekimo į kameras ar drėgmės kameros, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal Higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos

natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kamerų įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, Higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų.

Pareiškėjas nenurodė jokių žalą sąlygojančių veiksnių, nepateikė jokių galimai patirtos neturtinės žalos įrodymų. Lakoniškai dėstomos neturtinės žalos atsiradimą sąlygoti galinčios aplinkybės apie įstaigos patalpų būklę savaime neįrodo realaus neturtinės žalos egzistavimo fakto.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Socialinės Reabilitacijos skyriaus 2014-05-27 pažymos Nr. 61/04-783 „Dėl T. D.“, pareiškėjas su skundais, prašymais ar pasiūlymais dėl laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje į įstaigos direktorių nesikreipė. Pareiškėjas neturtinės žalos nepagrindžia jokiais argumentais, tik konstatuoja kameroje buvusias sąlygas. Faktai, galintys būti prielaida neturtinę žalą sąlygojantiems išgyvenimams kilti patys savaime nėra pagrindas tenkinti reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo. Turtinė žala turi būti tikra, konkreti, įrodyta ir kiekybiškai įvertinta, pareiga įrodyti, kad tam tikra žala patirta, tenka pareiškėjui, pareiškėjas taip pat privalo pagrįsti ir įrodyti priežastinį ryšį tarp jo nurodomos žalos ir neteisėtų veiksmų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-669/2011; kt.). Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Minėta, kad nenustačius bent vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei neatsiranda prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu.

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda *tik tada*, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado *būtent dėl tų* valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Atsižvelgiant į teismų praktikoje pabrėžiamus neturtinės žalos instituto taikymo aspektus, siekiant nustatyti pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą, turi būti atsižvelgiama į konkrečias kalinimo sąlygas, turi būti įvertinti įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, o ne prielaidos apie galimą teisių pažeidimą.

Prašo nepriteisti neturtinės žalos atlyginimo pinigais ir apsiriboti pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, kaip pakankama satisfakcija, kadangi pareiškėjo buvimas įstaigoje nebuvo nepertraukiamas, įstaigos veikimas nebuvo nukreiptas išimtinai prieš pareiškėją, nustačius, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą,

Atsakovas taip pat prašo teismo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas T. D. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės 200000 LT žalos atlyginimą už laikotarpį nuo 2011-10-12 iki 2012-06-13 ir nuo 2013-02-22 iki 2014-05-06. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų neužtikrinant jam tinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkrečios valstybės tarnautojo

ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų viešojo atsakomybė negalima.

Tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 straipsnio prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, todėl nagrinėjamoje byloje aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra pažymėjęs, kad Konvencijos 3 straipsnis įtvirtina vieną pagrindinių demokratinės valstybės vertybių, ji įtvirtina absoliutų kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimą, toks draudimas nepriklauso nuo aukos elgesio (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją ir jame nurodytą teismo praktiką).

EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukelia šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla* prieš Lenkiją, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V.* prieš Lietuvą).

Teismas atkreipia dėmesį ir į tai, kad EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog nepaprastai didelis kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ EŽTK 3 straipsnio požiūriu (žr., pvz., 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą *Karalevičius* prieš Lietuvą; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir kiti prieš Rusiją). EŽTT ne kartą yra nurodęs, kad tais atvejais, kai pareiškėjams teko mažiau negu trys kvadratiniai metrai grindų ploto, kameros perpildymas turi būti laikomas toks didelis, kad savaime pateisina EŽTK 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir kiti prieš Rusiją).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo

ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių buvo pristatytas 2011-10-25 ir periodiškai laikytas iki 2014-05-06 kameroje Nr. 92 (plotas 18,95 kv. m.), Nr. 98 (plotas 19,87 kv. m.), Nr. 29 (plotas 21,48 kv. m.), Nr. 24 (plotas 18,85 kv. m.), Nr. 30 (plotas 23,37 kv. m.), Nr. 66 (plotas 22,6 kv. m.), Nr. 51 (plotas 22,55 kv. m.), Nr. 88 (plotas 18,73 kv. m.), Nr. 46 (plotas 18,33 kv. m.), Nr. 8 (plotas 16,72 kv. m.), Nr. 62 (plotas 17,01 kv. m.), Nr. 64 (plotas 22,34 kv. m.) Nr. 54 (plotas 17,98 kv. m.), Nr. 67 (plotas 23,02 kv. m.), Nr. 32 (plotas 20,91 kv. m.), Nr. 91 (plotas 18,45 kv. m.), Nr. 57 (plotas 19,99 kv. m.). Iš byloje esančios pažymos matyti, kad pareiškėjas laikotarpiu nuo 2011-11-04 iki 2011-12-07, nuo 2012-01-09 iki 2012-01-31 kameroje Nr. 29, nuo 2013-08-26 iki 2013-08-27 kameroje Nr. 54, nuo 2014-01-16 iki 2014-01-22 kameroje Nr. 32, nuo 2014-04-29 iki 2014-05-06 kameroje Nr. 66 buvo laikomas nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos. Be to, dar ir tam tikrais laikotarpiais galimai buvo laikomas kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos tais atvejais, kai kartu su pareiškėju buvo laikoma kameroje Nr. 8 ir 62 iki 4 asmenų imtinai, kameroje Nr. 92, 98, 24, 88, 46, 54, 91 ir 57 iki 5 asmenų imtinai, kameroje Nr. 29, 30, 66, 51, 64 ir 67 iki 6 asmenų imtinai. Tačiau iš pateiktos pažymos tiksliai nustatyti kada ir kiek laiko kitais laikotarpiais pareiškėjas buvo laikomas kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, kameros ploto normos, nėra galimybių, išskyrus aukščiau paminėtus atvejus. Konstatuotina, jog kalėjimo Šiaulių TI laikotarpiu nuo 2011-10-25 iki 2014-04-20 periodiškai, išviso 510 dienų, pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, galimai pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t.y. vienam asmeniui, laikomam kameroje teko mažiau kaip 3,6 kv. m. ploto. Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinti pinigais.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, ilgą laiką 510 dienų buvo kalinamas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalnimo būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias. Vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, teismas daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotiną neturtinę žalą. Taip pat teismas atsižvelgia ir į tai, kad byloje nenustatyta, jog atsakovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniška su juo elgtis, o tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalnimo pasekmė, susijusi su jo esme, tikslais ir saugiu vykdymu. Be to, pareiškėjas buvimo Šiaulių TI laikotarpiu turėjo galimybę pasivaikščioti gryname ore, pažeidimo laikotarpis nebuvo nepertraukiamas, pareiškėjui tenkanti kameros ploto norma nuolat kito

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertindamas turimų įrodymų visumą, remdamasis teismų praktikoje

taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. spalio 30 d. nutartyje Nr. A438-1194/2013 už 723 dienas priteista 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. lapkričio 25 d. nutartyje Nr. A442-1860/2013 už 169 dienas priteista 550 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutartyje už 232 dienas priteista 5900 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014 m. birželio 19 d. nutartyje Nr. A⁸⁵⁸-275/2014 už 330 dienų priteista 6600 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimalią mėnesinę algą, vidutinį darbo užmokestį), teismas laiko, kad pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis gali būti įvertintas 7000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 200000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85-87 str., 88str.1 d. 5 p. teismas,

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo T. D. skundą tenkinti iš dalies. Priteisti pareiškėjui T. D. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 7000 Lt (septynis tūkstančius litų) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas